УДК 338.43:001.895

Трансформація агропромислового комплексу під впливом людського капіталу молоді: економіко-теоретична парадигма економіки знань та інновацій

Стельмах Софія,
Здобувачка вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у тезах досліджується трансформація агропромислового комплексу в умовах економіки знань та інновацій, з особливим акцентом на роль людського капіталу молоді. Проаналізовано зміну традиційної моделі аграрного виробництва, де ключовими чинниками були земля, праця та капітал, на сучасну інноваційну систему, орієнтовану на знання, цифрові компетентності, управлінські навички та креативність. Показано, що молодь є рушійною силою впровадження агроінновацій, створення стартапів, модернізації виробничих процесів та розвитку локальної інфраструктури. Висвітлено соціально-економічні ефекти трансформації, зокрема підвищення продуктивності, стійкості підприємств до кліматичних та ринкових змін і закріплення молоді в сільських регіонах. Результати дослідження підкреслюють стратегічне значення інвестицій у людський капітал як ключового ресурсу розвитку агробізнесу.*
Ключові слова: *агропромисловий комплекс, економіка знань, інновації, людський капітал, молодь, агротехнології, цифровізація, стартапи, сільські території, розвиток агробізнесу.*

Трансформація агропромислового комплексу в умовах економіки знань та інновацій зумовлена якісними змінами у структурі людського капіталу, де головним чинником є молодь [4]. В умовах економіки знань, де людський капітал є базисом конкурентоспроможності, агропромисловий комплекс відходить від традиційного вигляду, що засновувався на землі та важкій праці [4]. Зараз же він перетворюється на інноваційну новітню систему [4]. Тепер головну роль відіграють знання, цифрові навички, сучасне управління, винахідливість, креативність та готовність до ризику [1].

Раніше аграрний сектор спирався на землю, працю та капітал. Сьогодні ці фактори залишаються важливими, але їхня ефективність залежить від рівня знань та здатності до інновацій [3]. Молодь, яка активно бере участь в освітніх та наукових програмах, володіє необхідними компетенціями для роботи з даними, цифровими інструментами та передовими технологіями є рушійною силою для впровадження агроінновацій, що оптимізують витрати, підвищують врожайність та зменшують вплив на довкілля з екологічної точки зору [2].

Людський капітал молоді - це освітній рівень, професіоналізм, креативність, здатність до навчання та вміння пристосуватись [1]. Саме ці фактори є основою для ефективного розвитку аграрної сфери [4]. Головна мета-інвестиція в ці ресурси [4]. Для агропромислового комплексу це означає впровадження інтелектуалізованих систем управління, планування врожайності, автоматизацію виробничих процесів і розвиток агротехнологічних

сервісів [4]. Час йде - змінюються пріоритети. На заміну старих робітників, у яких головною задачею була фізична сила, прийшли менеджери цифрових систем, аналітики, агроінженери, екологи [3]. Саме молодь є ключем до розвитку [2]. Вона приносить нові ідеї, знання, креативність, нові підходи до планування, маркетингу та управління ризиками [2]. Це підкріплює стійкість підприємств до кліматичних змін та непостійного ринку [4]. Підприємницька активність молоді також впливає на структуру агропромислового комплексу [2]. Молодь створює стартапи, наприклад у сфері біотехнологій, органічного виробництва, цифрових сервісів [6]. Це допоможе уникнути нав'язаних традицій господарювання. З'являтимуться нові з'вязки, що будуть об'єднувати аграрну сферу з ІТ, логістикою та екологічним менеджментом [4].

Такий підхід спричинить трансформацію потенціалу сільських територій, появу нових вакансій, зростання рівня доходів, розвиток локальної інфраструктури, що створить умови для закріплення молоді в регіонах [5]. Саме це сформує демографічний ефект, який сформує стабільне середовище для довгострокового розвитку агробізнесу [1]. Суттєвим чинником трансформації агропромислового комплексу є формування стабільного інституційного середовища, у якому молодь отримує реальні можливості для професійної реалізації [4]. Йдеться про доступ до фінансових ресурсів. Програми державної підтримки, грантові механізми та пільгове кредитування знижують бар'єри входу в аграрний бізнес і стимулюють модернізацію господарств [6]. Це особливо важливо з огляду на демографічні тенденції, які характеризуються скороченням чисельності сільського населення та зменшенням частки економічно активної молоді [1]. Без політики збереження людського потенціалу галузь втрачає основу для розвитку.

Паралельно змінюється методика аграрної освіти. Освітні програми орієнтуються на міждисциплінарність, практичну підготовку та співпрацю з бізнесом [2]. Розвиток дуальної освіти дає можливість поєднувати навчання з роботою на підприємствах. Це скорочує період адаптації та інтеграції випускників і підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Водночас система підвищення кваліфікації забезпечує оновлення знань уже працюючих фахівців, що дозволяє швидше та якісніше реагувати на технологічні зміни та структурні зрушення в галузі [3].

Зменшення трудової міграції молоді має економічне та соціальне значення [5]. Коли молоді спеціалісти залишаються працювати в регіонах, посилюється кадрова стабільність підприємств, зростає рівень зайнятості, активізується підприємництво. Це впливає на доходи громад і розширює їхню податкову базу. У підсумку трансформація агропромислового комплексу виходить за межі виробничої сфери та охоплює комплексні зміни в соціально-економічному розвитку сільських територій, де людський капітал молоді виступає стратегічним ресурсом модернізації [4].

Отже, у парадигмі економіки знань трансформація агропромислового комплексу визначається переходом до моделі, де ключовим фактором зростання є людський капітал молоді [4]. Саме цей метод забезпечить

впровадження інновацій, підвищення ефективності та продуктивності виробництва, створення стартапів, формування нових моделей бізнесу та посилення конкурентноспроможного ринку в довгостроковій перспективі [4], [6].

Список використаних джерел:

1. Демографічна та соціальна статистика. Державна служба Статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 26.02.2026).
2. Міграційні настрої та інтерес до аграрного сектору молоді України. Електронний репозитарій Українського католицького університету. URL: https://er.ucu.edu.ua/items/8b3670f3-bd86-4f87-aee1-3624a41624c7 (дата звернення: 28.02.2026).
3. Вплив міграції на робочу силу в сільському господарстві України. Інститут регіональних досліджень НАН України. URL: http://ird.gov.ua/irdp/p20220035.pdf (дата звернення: 27.02.2026).
4. Економічні наслідки міграції для аграрного сектору. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: https://minagro.gov.ua (дата звернення: 26.02.2026).
5. Соціальні наслідки відтоку молоді з сільських територій. Національна академія педагогічних наук України. URL: https://naps.gov.ua/uk (дата звернення: 28.02.2026).
6. Програма DOBRO для молодих фермерів. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: https://www.minregion.gov.ua/projects/dobro/ (дата звернення: 27.02.2026).

Abstract: *the study explores the transformation of the agro-industrial complex under the conditions of a knowledge-based economy and innovations, with a focus on the role of youth human capital. The research analyzes the shift from the traditional agricultural production model, based primarily on land, labor, and capital, to a modern innovative system driven by knowledge, digital skills, managerial competencies, and creativity. The study demonstrates that youth play a pivotal role in implementing agro-innovations, creating startups, modernizing production processes, and developing local infrastructure. Socio-economic effects of the transformation are highlighted, including increased productivity, enhanced resilience of enterprises to climatic and market fluctuations, and retention of young professionals in rural areas. The findings emphasize the strategic importance of investing in human capital as a key resource for agribusiness development.*

Keywords: *agro-industrial complex, knowledge economy, innovations, human capital, youth, agrotechnologies, digitalization, startups, rural areas, agribusiness development.*

Науковий керівник:
Довгаль О. В.,
докторка економічних наук, професорка,
завідувачка кафедри українознавства та суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет